

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ה' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה הודפת
צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר**
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב אדר א' תשע"א בס"ד, ב' אדר א' תשע"א מסכת זבחים פ"ח-צ"ד קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 611

מסכת זבחים פ"ח-צ"ד

בס"ד, ב' אדר א' תשע"א

השבוע בגליון

- עדות מגע - שרייתן בחומר ניקוי בשבת, מותר או אסור ומדוע?
- עור אינו סופג לכלוך ומים
- הפתרון לבעלי עדשות רכות

- הזרקת חומר הרגעה לחולה מסוכן
- שריית זרעונים במים בשבת

- תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם - קודם או ביחד
- ההקבלה בין אמירת "קרבנות" להקרבת קרבנות
- מדוע אין אומרים "יהי רצון" לאחר אמירת פסוקי קרבן חטאת?
- "דבר שאינו מתכוין, מותר" - הכל מותר?

דבר העורך

הדף האחרון של החיים!

יסוד ההצלחה בכל דבר ועניין הוא העקביות והדבקות במשימה. כאשר אדם פותח עסק ומטפל בו רק בזמנו הפנוי, קלושים הסיכויים שיראה הצלחה רבה בעסקיו. כך הדבר בעסק התורה. כדי לזכות למעלותיה יש להקפיד על לימוד יום יומי בקביעות ובעיקשות בימי שגרה כבימי טרדה. לפנינו סיפור מפעים על התמדה ועקביות בלימוד התורה.

תכוש בבגדים מוזרים הוא נכנס לביתם. על הכורסאות המפוארות שניצבו בסלון, ישבו הוריו והתבוננו בו אחוזי הלב. בנם מחמד-עניניהם הפועל על מפתח הדלת לבוש בחליפה כהה ועל ראשו מתנוססת מגבעת שחורה, מהסוג שהם רגילים לראות בכותל המערבי בטיוולם השנתי. מבט נוסף לעבר הבן הבהיר להם, שהעגילים שהתנוצצו על אזניו לראווה, נעלמו, ואיתם תספרתו המיוחדת שהיתה מושג ראשו. הוא חזר בתשובה!

עד לרגע זה התנהלו חייהם על מי מנוחות בפרבר יוקרתי במדינת קליפורניה. הם הצליחו מאד, כל אחד בתחומו הוא. האב היה מתאגרף מפורסם שעשה הון רב לביתו ממקצועו הכוחני, ואף האם לא שקטה על שמריה ושלחה את ידה בעסקי מסחר חובקי עולם, בהם ראתה הצלחה רבה. בנם יקירם שניחן בכשרונות רבים, גדל ככל שכניו עמם הלך לבית הספר הפרטי, שם ניבאו לו מוריו עתיד מזהיר בעולם האקדמיה.

בנוגע ליהדותם ניתן לומר שלא היתה להם כל התנגדות לנושא הדת, אלא שהם פשוט לא התעניינו בה. כל שידע האב לומר לבנו, היה המשפט ששמע הוא עצמו מאביו המנוח: "דע לך, כי בן להורים יהודים הנך".

לא חלפו שנים רבות ונבואתם של מוריו הגשימה את עצמה. הבן פנה לאחת האוניברסיטאות היוקרתיות והנחשקות בארה"ב ועשה חייל בלימודיו.

יום אחד, היה זה לאחר סדרת מבחנים קשה אותה עבר בהצלחה, פנה לשוטט להנאתו במסדרונות חדרי המגורים המפוארים שהועמדו לרשותם. לפתע משך דבר מה את תשומת ליבו. כשהוא עומד על מקומו, הסתכל בעיניים פעורות על חברו לספסל הלימודים שלא היה ידוע כחובב מעשי קונדס. הלה התרכז במשימה מוזרה ביותר: לגלול חבלים שחורים סביב זרועו השמאלית.

הוא שפשף את עיניו בתמהון ואחר שהתאושש דפק על הדלת הפתוחה למחצה ובלא להמתין לתגובה נכנס אל החדר. "בלי הרבה הקדמות ידידי, מה אתה עושה?"

דף פט/א התמידין קודמין למוספין

תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם - קודם או ביחד

המשנה הראשונה בפרק העשירי של מסכת זבחים, "כל התדיר", קובעת: "כל התדיר מחבירו קודם את חבירו", ולפיכך "התמידין קודמין למוספין". כלומר: מאחר ש"תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם", ביום השבת יש להקריב תחילה את קרבן תמיד, הקרב מידי יום ביומו, ולאחר מכן את קרבן מוסף, הקרב בשבת בלבד. בשורות הבאות נעסוק בשאלה הכרוכה בדיון מרתק, העולה מתוך דברי משנתנו, ואשר באמצעותה נתבונן בגדרי הכלל "תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם".

קרבן תמיד וקרבן מוסף, קרבנות עולה רגילים: קרבן תמיד אינו סוג קרבן מיוחד, כי אם קרבן עולה רגיל המובא על ידי הציבור. כך ציוותנו התורה להקריב קרבן עולה בכל יום, בבוקר ולפנות ערב, כפי שגם כתב הרמב"ם (בהקדמה להל' תמידין ומוספין), "להקריב שני כבשים בכל יום עולות". גם קרבנות המוסף של שבת אינם שונים ממנו, אף הם קרבנות עולה - "להוסיף שני כבשים בשבת" (רמב"ם שם). אמור מעתה, קרבן "תמיד" וקרבן "מוסף", אינם בעלי מאפיינים ייחודיים המבדילים אותם משאר קרבנות העולה, אלא הם קרבנות עולה רגילים, קרבן תמיד הוא קרבן עולה שקרב בכל יום, ובשבת ציוותנו התורה להוסיף עוד שתי עולות.

"תוספת" לעולם אינה ראשונה, שהרי אינה מתווספת על מאומה: עתה נשוב ונעיין במשנתנו: "התמידין קודמין למוספין", לאמר, יש להקדים את הקרבת קרבן תמיד על פני הקרבת קרבנות מוסף של שבת [כן מוכח בגמרא צא"א, שמשנתנו מתייחסת גם למוספי השבת]. דומה, כי לו היו מבקשים מאיתנו ליעץ לכהן כיצד לקיים את דין המשנה, היינו נבוכים קמעה. שכן, לפניו שלשה כבשים, שלש עולות. בין אם רוצה הכהן, ובין אם לאו, הכבש הראשון יהא קרבן תמיד, ואלו שאחריו - מוספין, כי לעולם אין הוא יכול להפוך את הסדר, שכן, לא ציוותה התורה אלא להוסיף שתי עולות על קרבן התמיד, וברור, איפוא, כי הקרבן הראשון הוא תמיד, והקרבנות שיוקרבו אחריו הם ה"מוספים", התוספת על קרבן התמיד. לאיזה כהן כיוונה, איפוא, משנתנו בצוותה: "התמידין קודמין למוספין?" שאלה חשובה זו מובילה אותנו לחקירה היפה הבאה.

כאמור, "תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם". הבה נחקורה. האם הכוונה היא שיש להקדים את עשיית התדיר על פני עשיית שאינו תדיר, או שמא, אין לאחר את עשיית התדיר על פני עשיית שאינו תדיר. ההשלכה המעשית לחקירה זו היא, במקרה שאפשר לבצע את התדיר ואת השאינו תדיר בבת אחת! אם כלל זה קובע שיש להקדים את התדיר, אזי, אין לבצע את שניהם בבת אחת, אך אם כלל זה קובע שאין לאחר את התדיר, בביצוע שניהם בבת אחת לא התאחר התדיר על פני השאינו תדיר. והנה, מבעלי התוספות בסוגייתנו מוכח, שיש להקדים את עשיית התדיר [עיין "מקדש דוד" סימן ט', "חזון איש" מנחות סימן ל"ג ס"ק י"ב, "קובץ שיעורים" פסחים אות ר"ה, וראה ספר "מקדש יחזקאל" בסוגייתנו].

מעתה, נבין היטב מדוע נזקקה המשנה להורות לכהנים "תמידין קודמין למוספין", בכך הורתה המשנה לכהנים, לבל ישחטו את שלש העולות בבת אחת, שכן, יש להקדים את התמיד התדיר... ("תורת זאב" סימן ל"ז ועיין שם תירוצים נוספים).

צעילוי נשמת

מרת **חיה הנטר** ע"ה

ב"ר לייב ז"ל נלב"ע כ"ז בטבת תשע"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחי

צעילוי נשמת

מרת **עליזה ארונספלד** ע"ה

ב"ר מרדכי ז"ל ליום השלושים לפטירתה נלב"ע ה' בטבת תשע"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחי

דף צ/א דם החטאת קודם לדם העולה

ההקבלה בין אמירת "קרבנות" להקרבת קרבנות

לאחר שבעוונותינו הרבים חרב בית המקדש ובטל התמיד, אנו אומרים את פסוקי הקרבנות חלף הקרבנות, כמאמר הנביא (הושע יד/ג) "ונשלמה פרים שפתינו".

קרבן חטאת קודם לקרבן עולה, ומה בדבר אמירת פסוקיהם? הפוסקים דנים בהרחבה, בהקבלה שבין הלכות הקרבת הקרבנות לאמירת פסוקי הקרבנות. שהנה, פסק ה"שולחן ערוך" (אורח סימן א' סעיף ה'): "טוב לומר פרשתהעקדה ופרשת המן ועשרת הדברות ופרשתעולהומנחה ושלמים וחסאתואשם". על אתר (ס"ק ח), מעיר ה"מגן אברהם", ששאלוהו כיצד הורה ה"שולחן ערוך" בניגוד לאמור במסכת, במשנה ובגמרא, שקרבן חטאת קודם לקרבן עולה? לשאלה זו התייחסו פוסקים רבים, אשר בתשובתם הגדירו את כללי אמירת פסוקי הקרבנות. **מדוע אין אומרים "יהי רצון" לאחר אמירת פסוקי קרבן חטאת?** ה"מגן אברהם" מבאר (לפי ביאורו של ה"מחצית השקל", שם), כי כפרתו של קרבן החטאת מרובה על זו של קרבן העולה, ולפיכך, מוטל על החייב בקרבן חטאת ובקרבן עולה, להקדים את הקרבת קרבן החטאת להקרבת קרבן העולה, כדברי גמרתנו. לעומת זאת, יהודי המתפלל את פסוקי הקרבנות יקדים את פסוקי קרבן העולה, שכן, קרבן עולה נחוץ לו בוודאי, שהרי קרבן עולה מכפר על ביטול עשה, ואמר רבא (לעיל ז/א): "אין לך אדם בישראל שאינו מחוייב עשה", לעומת זאת, אין זה בטוח שהוא חייב קרבן חטאת. אכן, פסק ה"טור" (אורח סימן א'), כי לאחר אמירת פסוקי הקרבנות יש לומר "יהי רצון כאילו הקרבת קרבן...", לבד מאשר אחר אמירת פסוקי הקרבת החטאת. ואילו מתפלל היודע כי באמתחתו חטא שחייבים עליו חטאת, מחדש ה"מגן אברהם", יקדים את אמירת פסוקי קרבן החטאת לאמירת פסוקי קרבן עולה!

ה"באר היטב" (ס"ק י') כותב על פסק הלכה זה של ה"מגן אברהם", כי מדברי שאר הפוסקים נראה, שלעולם יש להקדים את אמירת פסוקי קרבן עולה. ככל הנראה, היו להם תשובות אחרות לשאלה זו, כלהלן.

בעל "שב יעקב" (שו"ת ח"א סימן ב') מביא הסברים אחדים להבנת החילוק בין הקרבת הקרבנות לאמירת פסוקיהם. הקדמת קרבן החטאת לקרבן העולה האמורה בסוגייתנו, עוסקת באדם החייב קרבן חטאת וקרבן עולה על אותו חטא, או כאשר שני הקרבנות כבר נשחטו ומונחים לפניו, שאז דם חטאת קודם לדם עולה. אולם, אדם שחייב קרבן חטאת וקרבן עולה מסיבות שונות לחלוטין, ללא קשר ביניהן, רשאי להקריב בראשונה את אשר יחפוץ. ממילא, אין דברי ה"שולחן ערוך" סותרים למשנה ולגמרא.

בנוסף לכך, למרות שזריקת דם קרבן חטאת קודמת לזריקת דם קרבן עולה, אברי קרבן עולה קודמים לעלות על המזבח לפני אברי קרבן חטאת, ואילו כהן שבפניו דם חטאת ואברי עולה, או אברי חטאת ודם עולה, מבואר בגמרתנו (פ"ט ב, רמב"ם הל' תמידין פ"ט הל' ה'), כי באפשרות לעשות כרצונו. מעתה, בפסוקי הקרבנות הנאמרים טרם התפילה, הזריקה וההקטרה כלולים יחד. נמצא, איפוא, שעשה כרצונו... [ראוי להעיר שהמדובר כאן על אמירת פסוקי קרבנות עולה חטאת וכו', ולא על פרק איהו מקומן. ברוב הסיפורים, למעט בודדים, לא נדפסו פסוקים אלו כלל].

דף צא/ב לא קשיא הא רבי יהודה הא רבי שמעון

"דבר שאינו מתכוין, מותר" - הכל מותר?

"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (ויקרא ו/ו). בפסוק זה הורתה התורה כי אסור לכבות את האש הבערת על המזבח והעושה כן עובר על לא תעשה. למרות זאת מבואר בסוגייתנו, שאדם שנדב יין לבית המקדש לנסכים, מזלפו על גבי ה"אישים", על האש שעל המזבח, אף על פי שיתכן שטיפות היין עלולות לגרום לכיבוי האש במקום שבו הן נופלות, זאת, לשיטת רבי שמעון הסובר ש"דבר שאינו מתכוין מותר". אולם לשיטת רבי יהודה החולק וסובר ש"דבר שאינו מתכוין אסור", אין לזלף את היין על גבי האישים.

הכלל "דבר שאינו מתכוין מותר", נלמד לכל התורה מהלכות שבת (ריטב"א יומא לד/ב), ואחד המקרים הידועים הנכללים בכלל זה הוא "גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוון לעשות חריץ" (שבת כט/ב). כלומר, למרות שבשבת אסור לעשות חריץ בקרקע, משום מלאכת "חורש", אדם שגורר ספסל על הקרקע ואינו מתכוון ואף אינו זקוק לחריץ שמותיר אחריו הספסל הנגרר, רשאי לעשות כן, שכן, רבי שמעון סובר, שמקרים שבהם אין ככוונת העושה לגרום לפעולת האיסור, לא נכללו באיסור התורה. מעתה, אף מזלף היין אינו מתכוון לכבות את האש, כי אם להקריב את היין על המזבח ו"דבר שאינו מתכוין מותר" (וע"ע ב"פני הושע" שבת מב/א).

תמה. מרגע זה ועד להופעתו כיהודי שומר תורה ומצוות בבית הוריו, לא חלף זמן רב.

הבן נכנס אל הבית וניסה להרגיע את הוריו, "אני בסך הכל עושה את מה שסבא שלנו עשה בפולין" אמר לאביו. תוך כדי השיחה התברר להוריו שלקראת השנה הבאה הוא עושה את דרכו אל אחת הקהילות האורתודוקסיות הגדולות, שם הוא מתכוון ללמוד בישיבה ולהקדיש את חייו ללימוד התורה. לא היעילו שכנועי האב ותחנוני האם, "לפחות תצא עם מקצוע ביד" אמר לו אביו תוך שהוא מאגרף את ידו להמחשת דבריו. "אני הולך ללמוד תורה!" קבע בעדינות אך בלא היסוס, וקמץ אף הוא את כף ידו, וכך היה.

הזמן עשה את שלו והוריו התרגלו לבקשתיו הבלתי שגרתיות. בכל פעם שבה הדיע על בואו, עבר המטבח הכשרה מלאה ומהארונות העליונים נשלפה מערכת הכלים המיוחדת שרק בה נאות לאכול. את המזוזות קבעו בדלתות ביתם כבר בפעם הראשונה שבא מהישיבה, ומתוך רצון שלא ללכר את המשקופים, החליטו להשאירם על כנם ולא להסירם בכל פעם לאחר לכתו.

השנים נקפו ובנם כבר תבק שני ילדים רכים בזרועותיו. גם על אביו לא פסח הזמן ולאחר כמה כשלוות רצופים בבירת הקרבות, הבין כי לא לעולם חוסן והחלט לפרוש ממקצועו כמתאגרף.

בשבע הלאה הראשון לאחר הפרישה, המה הבית. זרי פרחים זרמו במהומיהם, הפסק והדוא"ל לא פסקו לפלוט ברכות, תהילות ואיחולים, ואף אישים רבים הטירו עצמם לביטו כדי לאחל לו כל טוב.

בשבע השני עדיין היתה המולה, ומספר לא מועט של אישי ציבור שלחו מברקים המנמקים את העניינים החשובים שבעטיים אינם יכולים לפגוש בו פנים אל פנים. לא חלפו ימים רבים והשקט שב אל הבית הפרחים הסגוגניים מצאו את דרכם אל פח האשפה, הברכות תויקו למשמרת, והאב החל להסתובב באפס מעשה.

בקר אחד קם, ארז את מיטלטליו ועלה עם זוגתו על מטוס שהסיעם אל מקום מגוריו של בנו. "ראיי" אמר לאשתו "יש לנו בן מוכשר, חכם, מסקן אותי לראות, מה כל כך מושך אותך באורח החיים שבחר לעצמו". בהתרגשות רבה קיבלום בנו ורעייתו באולם הנוסעים, כשהם מלווים בזאטוניהם.

לאחר זמן לא רב הפך הדבר לשגרה ומתפללי בית הכנסת חדלו להפנות אל מבטם אל האב שישב במשך התפילה ליד בנו ושלא מבטים מסוקרנים לכל עבר, בעוד בנו מתפלל בדבקות. כך הלך האב עם בנו לישיבה, ליוה את נכדיו אל החידוד ובלע במבטו את כל מה שראה.

לאחר מספר חודשים זה קרה. "בני יקירי" אמר לבנו, "המומן אתה להקדיש לי מעט מזמנך היקר וללמוד איתי גמרא?" "אבא יקר" אמר הבן "את כל זמני אני מוכן להקדיש לך" וכשנימת עצב שורה בקולו הוסיף, "אך לא נראה לי שהדבר אפשרי, אתה צריך ללמוד שתי שפות כדי לקרוא אפילו משפט אחד בגמרא - לשון הקודש וארמית, האם תהיה מסוגל לעמוד בכך?". כשחייך מתוח על פניו ענה האב "אתה בודאי יודע, אני אוהב מאבקים...".

עוד באותו יום פנה הבן לראש הישיבה והתייעץ עימו כיצד לעשות את הבלתי יעשה. בהזדרכת הרב קבע עם אביו ללמוד בכל יום כמחצית השעה, "ולפי ההתקדמות, נגדיל את זמן הלימוד" אמר לאביו. כעת כבר עמד האב ליד בנו, חבוש טלית ותפילין, כשעל הסטנדר שלידו מונחות שתי גמרות מגילה אותן הכין מבעוד מועד, ומיד בסיום התפילה, עטורים בתפילין, פתחו את הגמרות.

בנו קמעה מיושבי בית הכנסת, ביקש הבן מאביו להפוך את הגמרא על צידה השני: "הגמרא כתובה בשפה שבה קוראים מימין לשמאל" הסביר לו.

צעד ראשון וקטן בדרך ארוכה, פסעו האב והבן באותו יום. כל מלה של המשנה הראשונה נזקקה להסברים ארוכים ומפורטים של הבן, שביאר לאביו מגילה מהי, ומדוע ומימה אחשוורוש ואסתר, באיזו תקופה חי יהושע בן נון שחומות הערים תלויות בשמו. מה פעל ומי היה רבו. מי הוציא את עם ישראל ממצרים ולמה הם בכלל הגיעו לשם, וכן הלאה. קביעות זו עמדה במבחן הזמן, האב לא התייאש והבן גילה סיפוק רב וכך בשעה טובה ומזלחת סיימו הם את הדף הראשון לאחר שנה תמימה! **דמעות** רבות זלגו מעיני האב עת חיבק את בנו כשכל גופו רועד מהתרגשות. "סיום" לחש לבנו "אני רוצה לעשות מסיבת ענק לכבוד דף הגמרא הראשון שזכיתי ללמוד בפעם הראשונה בחיי".

יש להדגיש, כי ברור לכל, שאין אדם רשאי לשפות חבית מים על גבי המזבח, מתוך טענה שברצונו לנקותו ואין בכוונתו לכבות את האש. שכן, כאשר ברור מראש מה תהיה תוצאת מעשהו - בלשון התלמוד "פסיק רישא" [פסיק: לחתוך, ורישא: ראש, היינו: כשם שהחתוך את ראשו של התרנגול אינו יכול לומר שאינו מתכוון שהתרנגול ימות, כך גם כל פעולה שתוצאתה ברורה, אין רשות לעשותה בתואנה שאין בה כוונה] - אין הוא רשאי לעשות כן. מותרות רק פעולות מעין זו שבה אנו עוסקים, כגון, זילוף היין, שאין וודאות שתגרום לפעולת האיסור, משום שאפשר לזלף את היין טיפין טיפין והאש לא תכבה כלל (רש"י ד"ה "הא רבי שמעון").

האמנם כלל זה מסיר את ההגבלה מעשיית מעשים שבפעולותיהם יש איסורי תורה, ובלבד "שאינו מתכוין"?

הזרקת חומר הרגעה לחולה מסוכן: שאלה זו נשאלה הלכה למעשה, לגבי הזרקת חומר הרגעה לחולה מסוכן, שמחלתו גרמה לו כאבים קשים מנשוא, וכמעט שביקש את נפשו למות. הרופא העלה אפשרות להזריק לו חומר הרגעה מרוכז וחרוף, אך הוא יידע את קרוביו של החולה, כי הזריקות עלולות לקצר את חייו. לכאורה, לאור הכלל "שאינו מתכוין - מותר", יש להבין, מדוע אסור להזריק לחולה את חומר ההרגעה, הרי הרופא המזריק אינו מתכוון, לחילה, לרצוח את החולה, כי אם להרגיע את כאביו, ואף אם אכן יקרה הגרוע מכל, וחומר ההרגעה יהרוג את החולה, הרי זה "דבר שאינו מתכוין", משום שאיש אינו מתכוון לתוצאה זו.

ההבדל היסודי בין איסורי התורה: הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל (שערי יושר" שער ג' פרק כ"ה), הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד (קובץ שיעורים ח"ב סימן כ"ג) וה"חזון איש" זצ"ל (או"ח סימן ס"ב ס"ק כ"ו) כותבים, כי יש להבחין בין איסורי התורה, שאינם כמקשה אחת. יש שאסרה התורה את הפעולה, ויש שאסרה את התוצאה. כאשר התורה אסרה לכבות את האש על המזבח, או לעשות חריץ בקרקע, אין היא אוסרת אלא את הפעולה הלזו, כלומר, לאחר מעשה, אין האדם נענש על קיומו של החריץ שנעשה על ידו, אלא על **פעולת** עשייתו. לפיכך, כאשר עושה הפעולה אינו מתכוון לעשותה, כביכול נעשתה הפעולה מאליה. לעומת זאת, איסור רציחה מתייחס לתוצאה - נפש שנהרגה ויצאה מן העולם. הרופא לא יענש על פעולת הרציחה בלבד, כי אם גם על תוצאתה. לפיכך, אין כל אפשרות שהכלל "דבר שאינו מתכוין" יתיר עשיית פעולה שעלולה להביא לידי רציחה, משום שסוף סוף עלולה להתרחש תוצאה שהתורה אוסרת את התרחשותה (עיין ספר "משנת פיקוח נפש" סימן ז).

דף צד/ב זרק פשתן למים

שריית זרעונים במים בשבת

חידוש גדול בהלכות שבת הסיק ה"מגן אברהם" מסווגייתנו.

הרמב"ם (הל' שבת פ"ח הל' ב') פסק: "השורה חטיין ושעורין וכיוצא בהן במים, הרי זה תולדת זורע וחייב בכל שהוא", וכן פסק ה"שולחן ערוך" (או"ח סימן של"ו סעיף י"א). הלכה זו עוסקת באדם ששרה בשבת זרעים במים כדי שיתרככו ויצמיחו ("משנה ברורה" שם, ס"ק ז), ופעולה זו אסורה, משום שהיא נחשבת כזריעה האסורה בשבת.

בעל "מגן אברהם" (שם ס"ק י"ב) מביא את גמרתנו ותמה תמיהה רבתי: בסוגייתנו נאמר שבשבת אסור לזרוק פשתן למים. גמרתנו, בבואה לברר את פשרו של איסור זה מבארת, שהלכה זו מתייחסת לתכונה מיוחדת של זרעוני הפשתן אשר במגעם עם מים הם מפיקים ריר המדבקם זה לזה והם נעשים כמין עיסה, והעושה כן בשבת עובר על איסור לישא. בתוך הדברים הגמרא מנמקת שאי אפשר לבאר שטעם איסור שריית הפשתן במים הוא משום שעל ידי כך הפשתן צומח והמשרהו במים עובר על איסור זריעה, שאם כן, מדוע הלכה זו מתייחסת לשריית פשתן בלבד? מדוע לא הוזכר בהלכה זו שאסור לשרות גם חטים ושעורים במים! לכאורה, מוכח במפורש, שאין כל איסור לשרות בשבת זרעים במים מחמת איסור זורע, כי אם זרעוני פשתן מחמת איסור לישא? מדוע, אם כן, פסק הרמב"ם שבשבת אין לשרות חטים ושעורים במים.

לאור סתירה מפורשת זו, מחדש ה"מגן אברהם", כי אמנם השורה זרעונים בשבת אינו עובר על איסור זורע, אלא אם כן השרה את הזרעים לזמן ארוך דיו [כחצי יום] שבמהלכו יתרחש תהליך הצמיחה של הזרעים. ואילו גמרתנו שקבעה שהשורה פשתן במים אינו עובר על איסור זורע כי אם על איסור לישא, עוסקת בהשריית הזרעונים במים לזמן קצר בלבד, שבאופן זה הזרעים אינם עוברים תהליך צמיחה כלשהו, ולא עבר המשרה איסור אלא אם כן השרה זרעוני פשתן שנהפכים מיד כעיסה. ה"מגן אברהם" מסיים את דבריו: "וכן מעשים בכל יום שנותנים חטים במים ומאכילים לבהמות" (עיין "שער הציון" שם ס"ק מ"ו).

אוכל רב הוגש אל השולחנות באותו ערב, היתה זו סעודת הסיום המפוארת ביותר שמי מהמשתתפים חווה אי-פעם. במרכז האולם עמד חתן השמחה ולחץ בחום את ידיהם של מבכריו. הקהל כולו קם על רגליו, עת פסע פנימה פוסק הדור הגאון רבי משה פינשטיין זצ"ל. כן, גם הוא בא ללבד בנוכחותו את הערב הנדיר הזה. בהדרכתו ערך הבן את הסיום, למרות שאין נהוג לערוך סיומים אלא על מסכתות, שכן, אמר לו הגר"מ פינשטיין זצ"ל, שמקרה זה הוא כה מיוחד שצריך לערוך לכבודו סיום.

בשעת ליל מאוחרת עלה האב על יצועו. המחשבות התרוצצו במוחו ללא הרף ומאורעות חייו חלפו ביעף מול עיניו. רואה הוא את עצמו כילד קטן בשכונת העוני בה התגורר ורגע אחר כך ניצבת מולו תמונת סבו מפולין מעוטר זקן ופיאות, המונחת בזוית מגירה נידחת כל שהיא, בביתו בקליפורניה. לאחר נדודי שינה רבים נרדם אביו כשחיוך רחב משוך על פניו. למחרת בבוקר אמרו הרופאים למשפחה ההמומה שמעולם לא ראו נפטר עם פנים מאירות כל כך.

הלוויה רבת משתתפים נערכה לאותו יהודי שזכה בסוף ימיו לקבוע עיתים לתורה. ימים רבים הדהדה באוזני משתתפי ההלוויה, הכרזתו של רבי משה פינשטיין זצ"ל שקרא ליד מיטת הנפטר: "יש קונה עולמו בשעה אחת, ויש קונה עולמו בדף אחד".

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

נסא דברכתא

מעומקא דליבא
נשגור בזאת ברכת מזל טוב
לרגל השמחה השרויה במעונם של
הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשנו

הרה"ג יהודה דויד שליט"א

בית משפחת דויד - בני ברק
לרגל הולדת הבת

הרה"ג ידידיה וילינגר שליט"א

הכותל המערבי, ביה"כ' בית יהודה ש"ל קרית משה - ירושלים
לרגל הולדת הבן

הרה"ג אברהם לוי שליט"א

ביה"כ'נ נאות שמחה - מודיעין עילית
לרגל הולדת הבן

הרה"ג שמואל נחושתן שליט"א

ביה"כ'נ המרכזי - מושב תקומה
לרגל הולדת הבן

הרה"ג עזריאל קוזניץ שליט"א

ביה"כ'נ נאות יושר, תורת יוסף - נס ציונה
לרגל הולדת הבן

הרה"ג חיים קורלנסקי שליט"א

ביה"כ'נ בית יעקב - קרית טבעון
לרגל הולדת הבת

בברכת התורה ולומדיה

מאורות הדף היומי

לעילוי נשמת

הר"ר **יהודה אריה מרגלית** ז"ל

נלב"ע ד' באדר תרפ"ז

ומרת **מרים מרגלית** ע"ה

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחי

דף צד/ב שרייתו זהו כיבוסו

עדשות מגע - שרייתן בחומר ניקוי בשבת, מותר או אסור ומדוע?

מה לעדשות מגע רכות, נוצצות ומבריקות, עם דם הקרבנות שנזבחו בבית המקדש? מתברר, כי עולם ההלכה מקיף את כל הנושאים שבעולם, ואף עדשות מגע וקרבנות מאוגדים בו יחד. סוגייתנו, המשמשת כמקור ובסיס ליסודות הלכתיים בנוגע לפעולות ניקוי של חפצים בשבת, דנה בכביסת עורות שניתז עליהם דם קדשים, ומתוך כך היא עוסקת בהרחבה בכיבוס העור בכלל, אם קיים הבדל בין עור רך לעור קשה, ובהלכות כיבוסו בשבת בפרט.

כידוע, אחת מל"ט מלאכות שנעשו במשכן ואשר עשייתן אסורה בשבת, היא מלאכת "מלבן". מהותה של מלאכה זו היא ליבון הצמר הגלמי וניקויו. תולדות מלאכה זו כוללות את פעולות הכיבוס לצורותיהן, בהן, שריית בגד במים, כמבואר בסוגייתנו, שפעולה זו אסורה מן התורה אף בלא שפשוף הבגד.

עם זאת, קובעת גמרתנו, כי כל האמור, אינו אלא בבגדים עשויים מאריג, אולם שונה הוא דינם של בגדי עור [הן רכים והן קשים], שמותר לשרותם בשבת במים, והגמרא אף מספרת שבשבת היו משכשכים במים את מנעליו של רב, אולם אסור לשפשף בגדי עור [הן רכים והן קשים, עיין "ביאור הלכה" סימן ש"ב סעיף ט' ד"ה "אבל"]. במאמר הבא, נבחן את הטעמים להבדל בין בגד עור לבגד עשוי אריג, ונבדוק את ההשלכות האקטואליות של טעמים אלה, על אופן הטיפול בעדשות ראייה בשבת.

עור אינו סופג לכלוך ומים: הנימוקים שניתנו להבדל בין עור לאריג מתמקדים בכך שהאריג הינו חומר סופג, הקולט לתוכו לכלוך וזוהמה, כך גם את המים המנקים אותו, ולפיכך שרייתו נחשבת כיבוס. לעומת זאת העור אינו קולט לתוכו את הלכלוך ואת מי הכיבוס, באותה מידה שאריג קולטם.

יש המעלים אפשרות, שמאחר שבליעתו של העור מועטה, שרייתו אינה נחשבת כמלאכת כיבוס, משום שאכן העור לא כובס [וכפי שמותר לטוּף בשבת כלים שדבק בהם לכלוך, מאחר שהלכלוך לא נבלע בהם, כך מותר להשרות את בגדי העור בשבת].

כמו כן, יתכן, שאף אם מדובר בעור הבולע מעט זוהמה וסופג קורטוב מים, שרייתו במים אינה נחשבת פעולת כיבוס, אם משום שאנשים אינם רגילים לכבס בגדי עור, ואם משום שהכיבוס באופן זה אורך זמן רב כל כך, ושוב אין זה נחשב דרך כיבוס [ומכל מקום, אין לשפשף את העור משום איסור "מלבן"]. זאת, מאחר שאיסור כיבוס נאמר גם בעור, אלא שלא נאמר בו דין "שרייתו זהו כיבוסו".

כעת, נתמקד בנידונינו - הטיפול בעדשות רכות בשבת קודש. האם לאחר שנוכחנו לדעת שמותר לשרות עור בשבת, נוכל להסיק מכך, שמותר גם לשרות עדשות ראייה רכות בחומר ניקוי? ובכן, יש להקדים, כי שפשוף עדשות ראייה אינו עולה על הפרק כלל, שכן, הן אינן דומות לכלי פלסטיק רגיל כלל. בעוד שפלסטיק אינו סופג נוזלים, הן מסוגלות לבלוע נוזלים [אמנם, כאשר הן נחשפות לאויר, אי אפשר לסחוט מהן את הנוזלים שנבלעו בהן], ולפיכך, אסור לשפשפן בנוזל, שהרי בפעולה זו מנקים אותן, כפי שאסור לשפשף בגדי עור. לא זו בלבד, אלא שאף יש מקום לאסור את שריית העדשות בחומר ניקוי, זאת, גם אם דינן כעור שמותר לשרותן, שכן, גם סוגייתנו המתירה שריית עור, אינה עוסקת אלא בשרייתו **במים**, אך לא בחמרי ניקוי, ויתכן כי גם עור אסור להשרות בחמרי ניקוי, משום שבאופן זה הוא מתנקה ומתלבן, וכך גם חומר הניקוי של העדשות, מפריש מהן את הלכלוך שדבק בהן.

הפתרון לבעלי עדשות רכות: הפתרון המוצע לבעלי עדשות רכות הוא, להשרותן ב- "סליין", חומר שתפקידו לשמור על רכות העדשות בלבד ולא לנקותן, ובאופן זה שריית העדשות דומה להשריית עור במים, פעולה המותרת בשבת. יש לציין, כי הגריי"ש אלישיב שליט"א פסק, שהמבקש להשרות בשבת את העדשות ב-, ינקם היטב בערב שבת. המבקשים להרחיב את ידיעותיהם בנושא, ייטיבו לעשות אם יעיינו בספר "ארחות שבת" (פרק י"ג, ל"ז - מ' ובהערות שם, ובירורי הלכה סימן ה').

ספר "מאורות השבת"
 חמישים אלף משפחות כבר משתתפות בחוויית הלימוד המשפחתית, המוסיפה אור ורגש לשולחן השבת.
 עשו לכם נוהג-הלכה בכל סעודה עם מאורות השבת, זה פשוט, זה קל, וזו ברכה לכל משפחה יהודית.
בשבת פרשת יתרו מתחילים בלימוד: הלכות הנוהגות בסעודה

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת זבחים דף צ' יום שלישי ד' באדר א'

דְרָשָׁה

ר' שְׁמִשׁוֹן הַמְּלָמֵד וְכַנְס לַכֶּתֶה בַּפְּנִים רְצִינִית, שְׁלֵא כְהַרְגֵלוּ, בִּידְיוֹ הוּא אֶחָז חֲבִילַת דְּפִים וְהַתְּבוּנוֹן בְּהַ עֵינָיו. שְׁקֵט הַשְׁתַּרְר בַּכֶּתֶה, וְלֵאחֹר שְׁהוּא סִמֵּן לִילָדִים לַשְּׁבֵת, אָמַר: הַכְּנִית לָכֶם דְּפִים מְצַלְמִים עִם הַפְּסוּקִים שְׁמֵהֶם אֲנִי רוֹצֵה לְלַמֵּד אֶתְכֶם דְּרָשָׁה שְׁמִבְיָהּ הַגְּמָרָא. הַהֲלָכָה קוֹבֵעַת, שְׁאֵם יֵשׁ קָרְבָן חֲטָאת וְקָרְבָן עוֹלָה לְהַקְרִיבָה, תְּמִיד יִקְרִיב הַכֹּהֵן תַּחֲלָה אֶת קָרְבָן הַחֲטָאת. זֹאת מִנֵּי? כִּי לְגַבֵּי אָדָם חוֹטֵא שְׁמִבְיָא שְׁנֵי עוֹפוֹת, אֶחָד לַחֲטָאת וְאֶחָד לְעוֹלָה, אוֹמְרַת הַתּוֹרָה (ויקרא, פֶּרֶק ה', פֶּסוּק ח'): "וְהִקְרִיב אֶת אֲשֶׁר לַחֲטָאת רֵאשׁוֹנָה", וְאַחֵר כֶּף הִיא שְׁבָה וְאוֹמְרַת "זֹאת הַשְּׁנֵי יַעֲשֶׂה עִלָּה". אִם כֶּתֶבָה הַתּוֹרָה שְׁהַעוֹף הַשְּׁנֵי יִהְיֶה קָרְבָן עוֹלָה, מוֹבָן מֵאֵלּוּי שְׁהָרֵאשׁוֹן יִהְיֶה הַחֲטָאת! מִדּוּעַ הִיא נִזְקָקָה לְכַתֵּב שְׁהַחֲטָאת הִיא הָרֵאשׁוֹנָה? הֲרֵי פְּשׁוּט הַדְּבָר! אֲלֵא בְּאֵה הַתּוֹרָה לְלַמֵּד, שֶׁבְּכָל מְקָרָה שְׁבוּ יֵשׁ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ קָרְבָן עוֹלָה וְקָרְבָן חֲטָאת, קָרְבָן חֲטָאת קוֹדֵם לְקָרְבָן עוֹלָה.

כל יום הילד שלך לומד, מוסיף ידיעות בתורה!

למוני גליון לילדים חייג:
1700-500-151
חודש היכרות חינם

לעילוי נשמת
 הר"ר **בנימין ברוך המער** ז"ל
 ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע א' באדר תש"ם
תנצב"ה
 הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
 הר"ר **אהרן גדליה הופמן** ז"ל
 ב"ר חיים יהודה ז"ל נלב"ע ד' באדר תשכ"ה
תנצב"ה
 הונצח ע"י חתנו ובתו ידידיו
 הר"ר **ישראל פרנס** ומשפ' שיחיו - פ"ת

לעילוי נשמת אמי מורתי
 מרת **חיה מאטיל בלוגרינד** ע"ה
 בת שרה ברכה וישראל מאיר ישורון הי"ד
 נלב"ע ג' באדר ב' תשכ"ז **תנצב"ה**
 הונצחה ע"י בנה ר' חיים דוד הי"ו